

LITERATORUL

Apare Duminică

— Duminică, 3 August 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei. — Anunțurile: pe pagina 15 și 16 linia 30
Serisoriile nefrancate se refuză. Administrația Strada Stirbey-Vodă, 9.

SUMARUL: Ocenele. — În ochii tăi. — Flapură și căpătâiu. poezi. — Curs de analiză critică: Logica Poeziei de Al. A. Macedonski. — Basme și Minuni de Pantazi Ghika. — M'ali învățat poezie de G. C. Bacalbașa Alaiul fetei sărace. de B. Florescu — O-hilor ei. poezie de G. D. Giorgian — Cugătările lui Prévile asupra artet comedianului, tr. de Mircea Dimitriad. — Notițe Literare de Luciliu.

O C N E L E

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Căscate 'n vârf de stâncă, galerii nemăsurate,
Bolți al căror arc se pierde într'un haos neguros,
Astfel se deschid prin munte, ocele înfricoșate,
Cel de pentru veșnicie loc de muncă fioros!
Aci fumurile lumii nu pot să se mai scoboare,
Și nici vaiete, nici lacrimi nu pot să reurce-afar,
Iar pe ceruri de-arde încă bine-făcătorul soare
Pentru cei ce sunt 'nauntru strălucește în zadar!
Scările în lungi spirale, tremură ș'abia te poartă,
Pasul ți se 'mpleticește, spiritul e 'ncremenit;
De te uiți în jos pe gură, ca l'a Iadurilor poartă,
La privire ți s'arată un abys nemărginit!
Sute de luminărele licăresc innegurate,
Și din fundul ce 'ngrozește, străbătând, pare că 'ți zic,
'Aci, una lângă alta, zac ființe vinovate
Cu victime înfierate de destinul inamic!

Însă dacă chiar lumina pênă sus abia pătrunde,
Zgomotul abia s'aude ca un vuiet subteran,
Și multiplele ciocane căror stânca le răspunde
Cad p'al sării steiu de piatră și recad c'un mormur van !

Eu m'am coborît în ele plin de-a lor imensă taînă
Și ca într'un vis fantastic le-am parcurs și le-am văzut,
Catacombe îmbrăcate într'a negurilor haînă
Cum își prelungesc rējaua pe sub muntele tăcut.
Zgomotul de voci confuze pare ș'azi că 'l aud încă :
Câte inimî sfărimate, Dumnezeule, — am văzut !
Câte chipuri sigilate de o suferință-adâncă,
Umbre searbăde și triste, pe la ochi-mî n'au trecut !
Am văzut și tinerețea în deplina'î bărbăția,
Cu suavele ei forme și cu mușchii ei de fier,
Cu privirea ei în care, arde-o stea de poezia,
Ridicând de disperare, pumnî nemernici către cer !
În zadar sunt însă toate : Cel ce intră-aci o dată,
Vinovat, sau poate numai, dus de un destin barbar,
Inimă, putere, viață, se'și zdrobească singur cată,
Și se lase-orî-ce speranță pentru vecmicie-afar' !¹⁾
Am văzut și bătrânețea de ani mulți în două frântă,
Cu o mână tremurândă ridicând greul ciocan
Cum își plimbă înprejuru'î ochii care te 'nspăimântă,
Ochi în care nu mai arde nici-un simțiment uman !

Am văzut... și 'n taînă sfântă întrebatu-m'am atunci,
Ce sunt oare-acele umbre și de ce sunt ele-aci ?
Intr'a ocnelor urgie cine 'n drept e să le-arunce ?
Și pe-a rėjului cărare cin'le-a 'mpins a rătăci ?
Ce?... Să naște omu 'ntr'ensul cu a rėjului menire ?
Merge el ca să omoare numai pentru-a omori ?
Ce?... Tălhar te-așii la drumuri pentru gustul de răpire ?
Ce?... N'asteptî pênă ce foamea vine a te dobori ?
Ce?... Ești vinovat când Iarna se coboară să te 'nghite ?
Fără s'aibi o bucătură, tu nici, copilașii tăi ?
Ce?... N'omori și 'î lași să moară, pe când pot să se resfețe
Intr'a banului orgia bogătașii nătărăi ?

1) Acest vers aparține lui Dante.

Dar ce drept mai mult ca ție le-a dat Dumnezeu subț soare ?
 Pentru deșif-a făcut numai ca pământul să dea rod ?
 Imi ție pănuca, — imi ție vfața, și imi ție să nu te-omoare ?
 Ești bogat, — dar din spinarea bietului popor nerod !
 Va! Ce-am convenit cu toții a numi Societate
 Mult mai demuă ca țilharii e de-acest cumplit locașiu !
 Statul e o fiefiune, iar dreptatea, strimbătate,
 Care duce cmenirea diatr'um hop intr'un figașiu !

Am văzut... Și taina sfântă ce deplin mă coprinsese
 Iși luă spre ceruri sborul părăsindu-mă 'ngrozit...
 Bolțile lung vuvuiră, facla 'n mână mi s' stinsese
 Farinecu 'ncetă, ș'afară, fără veste m'am trezit !

Al. A. Maccidonski.

BASMIE ȘI MINUNI

Amiculă meă Costache Grădișteanu

Iti mai aminteci tu, care, amice, de copilăria noastră? Știu căt ne plăcea povestirea basmelor și a minunilor fabuloase din timpi antic. Mai târziu, în adolescență ne reveneau în memoria acele basme auzite în copilărie; cu memoria, treceam în revistă Impărații, geniuri, fermecătoare, cavaleri bravi și eroici, și câte o dată ne simțiam cuprinși de admirațiune pentru acele ființe fictive, dar mari și puternice, care săvârșeau fapte minunate, și ne veneau tentațiunii teribile de a'î imita, de a'î întrece prin fapte glorioase și strălucite.

De atunci au trecut ani mulți, și de atunci ne am convins că viața cuprinde miș de evenimente mari, frumoase, fericite, ori dureroase, care trec ca vise, dar care las în urmă o suveniră neștearsă ce nu pere nici o dată din memoria omului.

Adolescenții la 1849, entuziasmați de sacrificiile, de abnegațiunea, de curajul și de patriotismul revoluționarilor de la 1848, făceam un pact cu alți entuziaști, a căror minte și inimă cuprinse de simțiminte frumoase, aspirați la fapte mari. Dumitru Berindey, Doctorul Jatropolu, George Crețianu, Alexandru Zisa, tu și eu, ne'ntepam la braci, și subscriam cu sângele nostru un act prin care ne legam cu jurământ să trăim toți pentru unul, și unul pentru toți, nedespărțiți, susținându-ne unul pe altul, și să devotăm viața noastră, munca noastră, viitorul nostru, causei naționale, și libertății patriei noastre.

În parte ne am ținut, toți de acel contract. Fie care pe seama sa a lucrat pe cât a putut, și cum s'a priceput, și a lucrat mult și bine pentru țară, și toți

am contribuit la realizarea naționalității Române, și la garantarea libertății României, une-ori prin scrierile noastre, alte-ori prin o lucrare activă în care nu cruțam persoana noastră. Este însă o parte a acelui pact care nu s'a împlinit întru toate: amicitia, afecțiunea d'între noi a subsistat, și a resistat timpul, o crez, dar evenimente, pasiuni politice, câte odată poate chiar interese, ne au despărțit adese, ne au separat de multe ori în lucrarea noastră, așa în cât nu am trăit toți pentru unul, și fie-care pentru toți, susținându-ne în toate acțiunile vieții noastre.

Nu zic aceste ca să fac amicilor mei nici o muștrare, departe de mine o asemenea cugetare; Muștrări? Poate că le aș merita și eu, poate că adese ori am fost eu însu'mi cauza despărțirii noastre, și a neunității noastre de acțiune, poate că eu însu'mi am necesitate să fiu ertat de a nu fi trăit cu amicii mei, precum ne legasem, unul pentru toți, și toți pentru unul.

Unul din noi, nu mai este moartea, 'la luat d'între noi în puterea vieții, când avea încă un viitor strălucit, doctorul Jatropolu, și poate că acela era cel mai bun din noi. 'Ți aduci tu aminte? Eram trei dintre subscriitorii acelui pact la 'nmormântarea lui, Dumitru Berindey, tu și eu, unul lângă altul, și aș putea zice unul lipit de altul, priveam cu durere camaradul cărui ziceam un adio etern, o lacrimă tăcută ferbinte brăzda figura fie-cărui, și când țărâna a acoperit pe acel amic iubit al inimii noastre, câte trei am simțit că acel pact pentru care el nu mai era, rămânea mai puternic pentru noi, și câte trei din același avânt, înaintea acelui mormânt ne am strâns în o îndelungă îmbrățișare, care afirma iubirea d'între acei cari rămăneau, în urma scumpului nostru mort.

Suvenirea acelui pact m'a depărtat un moment de la subiectul meu, amintindu'mi acea frumoasă pagină a istoriei vieții mele; pentru mine, am simțit că îmbătrânita, impetrita mea inimă, a tresărit de o emoțiune tână și scumpă, și acum când am spus amicilor mei că mă simt dator să 'i iubesc, ori care să fie simțimintele lor către mine, și că nici un resimțiment, nici o amărăciune, nu a slăbit afecțiunea mea, mă simț mai ușor, și reintru în subiect.

Povestirea basmelor era un bun lucru în educațiunea copiilor, pentru a le forma inima și spiritul; părinții, dădacele, institutorii au pierdut bunul obicei de a povesti basme la copii, și aceasta este un rău.

Basmele erau făcute spre a da idea unor fapte mărețe, unor simțiminte frumoase, unor cugetări profunde care poetisate, împodobite cu minuni fictive, rămăneau în mintea copilului, ca să 'i inspire și lui aspirațiunii spre fapte mărețe, și ca să implante în inima lui simțimintele frumoase.

Copilul cărui a rămas în memorie basmele ce i s'a povestit, legându'l pe genunchi, are mai mult avânt spre fapte bărbate când devine om, dobândesce aspirațiunii mai mărețe.

Inamorat, omul îi pare că s'ar bătea cu smei și cu împărații pentru fru-

moasa lui amantă, puterea și-o crede gigantică, și curajul 'i incomparabil. Gândirea celei ce iubese este un talisman, numele 'i o vorbă magică, ce triumfă de toate dificultățile și învinge toate obstacolele.

Și ce sunt oare doinele răpitoare, și legendele admirabile culese de marele maestru al poeziei Române V. Alexandry, de cât basmele timpilor antici de mărire ai României? Ori povești de amoruri încântătoare?

Pe la 1864, un d-l Prededici, inginer, atunci octogenar, contimpuran și *grămătic* al nemuritorului Lazăr, mi sponca:

— Dascălul Lazăr era om bun și iubitor de copii; în orele de recreațiune el strângea copii cei mai silitori împrejurul său, și le zicea: „Veniți, copii, să vă spun un basmu!“ care voia, îl asculta; care nu voia, liber era să se ducă să se joace, dar atât de mare era autoritatea dascălului Lazăr, în cât toți se adunau de bună voe împrejurul lui, și 'l ascultau. — Dascălul Lazăr avea cinci, șase basme de predilecțiune pe care le sponca mai adese ori asupra Grecilor și Romanilor, unul d'între ele pe care 'l repeta mai tot d'auna era acesta:

„Era o dată
„Ca nici o dată,
„Dacă n'ar fi,
„Nu s'ar povesti:

„Era o dată un Impărat mare cărui se zicea *Craii* adică rege, adică *regulator* al celor omenești în lume, nu stăpânitor, căci stăpânitorul omenirii este „numai Dumnezeu; rege vroia să zică „a regula“ prin urmare a *cărui* iar nu a domni.

Așa explica dascălul Lazăr copiilor semnificarea cuvântului rege: se vede că el era republican; savanții de la Academiă vor discuta poate asupra explicațiunei dată de marile învățător al tuturor învățăturilor Românești, și o vor găsi nerudită, neexactă, și neradicală. — *Slobod!*

Revenim la ceia ce Prededici numea: *Basmul dascălului Lazăr*.

„Acel Impărat, *craii* (rege) când l-a născut mama lui, ca să fie *norocos*, „l-a pus pe marginea unui riț, unde găsindu' l o lupoaică fometos și leșinat, „în loc să l mănence, cum fac lupii și *oamenii*, 'i a dat lapte din sinul ei, și' la *hrănit*.

„*Craiul* se numea Romulus.

„*Hrănit* de lupoaică,, *craiul* dobândi vitejia, *tăria în cele bune*, și când se făcu mare el găsi o lume încurcată, neregulată, nedomirită, care nu avea nici cunoștința binelui nici priceperea răului, și o luă sub *ocrotirea lui*.

Dascălul Lazar zicea *hrănit și ocrotire: academică 'l condamnă*. El cu intențiune negreșit, nu vorbea de Remus, nici nu pomenea de fratricid, pentru că poate că nu voia ca copii, înainte de a dobândi discernământul binelui și al răului, să aibă cunoștința crimei.

Urmăm cu basmul :

„Romulus când s'ă făcu om, Dumnezeu v'zându'l voinic și cu minte, îl chiă-
„mă la sine și 'l zise : — Ascultă, f'țul meu, 'ți am dat putere și înțelepciune,
„inimă și *spirit*, adică cum am zice *duh* ; îți dau *vechilimea* la mână s'ă regulezi,
„s'ă cârmuesci în numele meu pământul, și pentru aceasta îți dau putere, ca
„s'ă poți s'ă pedepsești în locul meu pe oameni răi și rău-făcători pentru semeni lor.

„Ast-fel Dumnezeu regula în cer lumea cealaltă, și Romulus regula pământul
„ca *vechil* al lui Dumnezeu.

„Pământul întreg atunci s'ă numea Roma.

„Și sciiți vo', copii, cine erau *stăpâni* aceluși pământ care se numea Roma
„atunci ? Stăpâni pământului era Romani, adică Români, căci Români i sunt urmași
„acelor Romani.“

De aci 'nainte Prededicii nu 'și amintea urmarea ; conclusiunea însă a acestui
basmu era aceasta :

„*Craiul* Romulu umplu pământul cu bunurile ce 'l trimitea Dumnezeu, și
„sădi pr'ntre alte multe flori care desvoltându-se s'au transformat în credinți ne-
„strămutate, în inima Romanilor, iubirea de patriă, dorul de mărirea ei, respectul
„și iubirea de oameni, și amorul. Intr'o zi Romulu s'ă urcă la cer în *vecinica o-*
„*dică*, și Dumnezeu îl primi zicându'l : „Fii ertat și laudat căci mult bine ai
„făcut, și împărăția lăsată de tine pe pământ, va fi, în numele meu, stăpâna lu-
„mei, ca s'ă o *cârmuiască* tot d'auna pe calea binelui, a dreptății și a omenirii!“

Dascălul Lazăr avea metoda lui, el transforma istoria în povești, ca s'ă o
facă mai plăcută, mai înțelesă, mai ușoară de reținut în memoria, pentru copii.

S'ă zice că moralistul Montaigne, făcea din ori ce subiecte istorice jucării
de lemn pentru copii lui, și punea ast-fel istoria în acțiune, punând în mișcare
prin acele lemne toate faptele cele mari ale oamenilor, sau ale popoarelor.

În epoca contemporană, eram prefect în districtul*.* și făcând o revisiune
scoalelor am întrebat pe un profesor : „De ce pe lângă lecțiunile regulate, după
programă, nu faci afară din programă, oare care lecțiuni date în convorbiri cu
copii în povestiri, care ar rămânea în memoria școlarilor ?

— „Atâta mai lipsea, — imi răspunse profesorul : — Pentru aceia ce sum
plătit, imi implinesc datoria ; nu sum nebum, s'ă mai dau priscs gratis.“

Pentru acei profesor știința era o marfă ce i s'ă plătea cu dramul, și pe care
și el o preda cu dramul, după cum i s'ă plătea.

Profesorul avea dreptate până la un punct oare-care.

Nu este datoria profesorelui de a educa copii, de a le forma simțimintele și
cugetările, esie a părinților.

Din nefericire la noi în România din o sută de părinți găsești unul care s'ă se
ocupe însuși de educațiunea copiilor săi. Am v'zut părinți cari nici la școală nu
voia s'ă 'și tremită copii, și am v'zut pe alți furioși că la distribuirea premiilor,
nu se deduse cununii la copii lor pentru că nu învățase nimic.

Și aceste nu sunt basme, asemenea părinții sunt pe toate stratele, în toate părțile în România.

Grecii și Romanii învățau mitologia, adică basmele cele mai basme, asupra ființelor celor mai imaginare ce au existat. Pentru ce? Pentru ca să dea copiilor ideea faptelor mari și a simțimentelor mari. Copilul este ușor de entusiasm, și aceia ce provoacă entuziasmul lui, îi rămâne în memorie și cere să imiteze.

Mi se va zice că mitologia este plină de povești de amor.

Amorul este un simțiment nobil și frumos, el duce pe om la acte mari, la sacrificii eroice, la avântul de a comite fapte strălucite și bune. Mai frumoase sunt amorul din mitologie, decât asinatele Markizei de Brinvilliers, care ce am văzut în mâna unei domnișoare bine educată din societatea cea mai distinsă.

Basmele au rațiunea și utilitatea lor.

Bătrânii noștri care erau înțelepți și practici, au priceput că sunt multe învățăminte frumoase și bune în basme, și de aceia ei le povestea și puneau să le povestească copiilor.

Aceasta explică și vechiul adagiul al basmelor :

„A fost o dată
„Ca nici o dată.
„Dacă n'ar fi
„Nu s'ar povesti!

Și cu această poveste, te îmbrățișez frățesce.

Pantazi Ghika.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In ochii tăi...

In ochii tăi când m'am uitat
Citii poema vieții tale
i a mea inimă-a făcut
Intr'un minut o lungă cale!

Abia o dată mi-ai vorbit
Si te cunosc de-un veac aproape
C'a vrut amoru, 'ntr'un minut,
Intr'un minut, un veac s'ngroape!

De-ai vrea să scii cât te iubesc
E lucru foarte greu imi pare:
Pe buze-ar trebui să îți mor
In cea d'ântăia îmbrățișare!

Al. A Macedonki.

Curs de Analiză Critică

II.

DESPRE LOGICA POEZIEI

(Urmare) (1)

Sunt de sigur mulți carii își inchipuiesc că introducerea unor expresiuni ca cele citate nu pot figura cu succes în limba noastră. Acelora le vom răspunde că de când există poezia în inima poporului Român, ele sunt introduse, scrise și cântate, fără ca niminî încă, să cuteze a le numi nelogice, căci în poeziă, se numește logic tot ce este frumos. Cântecile noastre populare, sunt dovada cea mai pipăită că nu ne înșelăm și valoarea acelor cântece nu o poate tăgădui niminî, fiind aprepuite ca niște adevărate petri scumpe de toată lumea adevărat literară. Meritul de fond al acestor poezii stă însă, mai cu seamă în forma lor poetică și cu totul nelogică pentru proză.

Astfel de exemplu,—prozaic vorbind,—nu putem admite ca logice nici chiar aceste versuri:

„Sus la munte, ninge, plouă,
La Craiova pică rouă,
Dintr'ai nopții ochi cereșci
Și din ochii omeneșci.

În adevăr, în proză nu s'ar putea zice în nici un chip, că „noaptea are ochi din care pică rouă”.

Ce ar fi devenit însă aceste admirabile versuri dacă autorul ar fi rămas logic și nu s'ar fi înălțat pe aripa poeziei pînă a ajunge să exprime cu ajutorul acestui stil figurat, prin personificarea nopții, că:

„Sus la munte ninge, plouă
„La Craiova pică rouă
„Dintr'ai nopții ochi cereșci,
„Și din ochii omeneșci”

Pentru ca să arătăm acum, că însăși expresiunile pe care le-am extras din Dante și Virgiliu, ori cât de cutezătoare s'ar părea, pot să intre și în cadrul unei poezii Române, dăm aci câte-va versuri pe carii le-am compus spre acest fînit, adăugând într'ensele și expresiuni proprii noue. Eată-le:

„Tu ai încă în suflet credința.—Mai poți încă
„Să mai trăiesci, și u locu îți adesea voiți să fii:
„În sufletul meu însă e jale-atât de adîncă,
„Șatâl e de pustiul

Analiza prozaică a acestor versuri ne va da ca rezultat nelogica pînă la absurd, de oare-ce, credința, e un rezultat al combinațiunii cugetărilor în creier care e un organ material și pipăit; credința nu poate fi prin urmare un rezultat al unei ficțiuni ca aceia numită suflet. De asemenea

un om poate să fiă „*coprins de jale*“ dar nu se poate zice în mod strict logic, că acea *jale* rezidă în sufletul său, și încă,— ce este și mai mult,—că *jalea* sa e adâncă, de oare-ce, *jalea*, poate să fie mare, pe câtă vreme, *adâncă*, nu poate fi de cât o apă sau o prăpastie, etc.

A zice apoi despre suflet, că *este atât de pustiu*, este a fi tot atât de nelogic.

Trecând la strofa a doua, vom da peste mai multe :

„De ce mă 'ndemnî la viață? — Nu simțî că pentru mine

„S'a isprăvit pămîntul și soarele-a tăcut?

„Ce bine mai m'asteaptă, ce reu mai mă reține

Cînd traiul meu e mut?

Expresiunile din strofa ântîi sunt a le mele, dimpreună cu cele ca: „S'a isprăvit pămîntul“ și ca: „Traiul meu e mut“. Expresiunea: „Soarele-a tăcut“, este ênsă, proprietatea lui Dante.

Nimica, precum vedem, nu este logic nici în această strofă, judecând negreșit din punctul de vedere al prozei, și din acest punct, firește că suntem și noi de acord, cu ușureii criticii, cariî caută în poezie, logica prozaicelor dumnealor fierturî, asupra faptului că ideile enunțiate în versurile de mai sus, sunt cu desăvîrsire absurde dimpreună cu modul lor de exprimare cu tot.

Și cum ar putea să se isprăvească pămîntul, să tacă soarele și să amuțească traiul?... Ei bine nu poate să fie cu toate acestea, ceva mai logic. Pentru omul în a cărui inimă este dezastru și în al cărui ochiî nu mai pot să fiă nici chiar lacrimi, pămîntul se ispăvesce, soarele tace, și traiul, nu mai are limbă. Pentru acel om, s'a isprăvit pămîntul, de oare-ce fericirea lui s'a isprăvit! soarele a tăcut, de oare-ce, cu toate, că razele sale luminează, razele sale nu'î mai vorbește de-amor, de viață, de petrecerî, de-aspirațiunî perdute;—traiul său este mut, de oare-ce, ziua care trece să aseamănă cu ziua care vine. Numai o asemenea amuțire}a traiului, o asemenea tăcere a soarelui și o asemenea isprăvire a pămîntului, poate să aibă după părerea mea, toată conciziunea și poezia cerută pentru a putea să exprime dezastrul din inima care nu mai are nici o credință. Această părere; împărtășită sau nu, e părerea mea, și n'așî emite-o tocmai asupra unor versuri alcătuite de mine, dacă nu m'așî rezema tot pe modul de exprimare al celor două mari maieștri: Virgiliu și Dante.

Fără a mai analiza dar, voitiî cita pur și simplu, o a treia strofă, menționând numai că expresiunea: „Famfare colorate de-o purpură aprinsă“, nu 'mî aparține mie, ci autorului Divinei Comedii. Eat'o :

„Odinioară Muza famfare colorate

„De-o purpură aprinsă, vîrsa înprejurul meu!

„Sau stins ș'acele note de ângerî inspirate...!

„Mă perd îu Dumnezeu!“

Afară de observațiunile pe cari le făcurăm asupra socotelii ce criticul trebuie să țină că în poezia, nu este ne-logic tot ce în proză ar fi absurd. Vom spune că logica se mai desosebete de a prozei și în multe alte puncte.

În proză de exemplu, nu se va putea zice nici o dată: „*ai ochi dar având și ochi și vedere ești orb*„, ci se va zice: *Al ochi dar n'ai dreptul să vezi*.

Ei bine, pentru a exprima asemenea idei, poezia procedează într'un mod cu totul ne-logic pentru proză. Ea zice:

„Iar tu, sêrac, ai voie și nu poți a voi;
 „Ai ochi dar n'ai vedere; ai gură, n'ai cuvinte;
 „Ai inimă infocată dar nu poți a iubi!“

(Bolintineanu. în Sorin. pag 191. Edițiunea Socec.)

Conform logicei, s'ar fi zis în proză astfel:

„Iar tu, dacă ești sărac, poți să aibi voința dar n'ai dreptul ca să vorbești; poți să aibi ochi dar n'ai dreptul să vezi; poți să aibi gură, dar n'ai dreptul să vorbești; poți în fine, să aibi inimă infocată, dar n'ai nici chiar dreptul să iubești.“

Așa ar fi zis negreșit proza și ar fi zis bine; dar poezia, într'un mod, în aparență ne-logic, înlocuiește cu o logică fundamentală deplină, „*dreptul*“ „de a voi,“ „de a vedea,“ și „de a vorbi“ al prozei,— prin ne-puterea de a îndeplini aceste toate. A zice în adevăr: „*Nu poți*„ este același lucru ca și cum ai zice: „N'ai dreptul,“ de oare-ce, *dreptul*, judecându-se drept, nu este de cât un rezultat al *puterii*. De aci urmează dar, că cine e sêrac n'are nici *putere* și că cine n'are *putere*, n'are nici *drept*, și nici chiar dreptate. Logica este astfel, cu desăvârșire satisfăcută și ea devine aci cu atât mai tare cu cât vedem, că ea procedează prin'tr'un șir de deducțiuni strâns legate împreună. Am putea să zicem chiar, că în poezia, ea nu constă aproape de cât din deducțiuni.

Ast-fel de exemplu în proză s'ar zice:

„Ninsoarea roșeșce de sânge.“

În poezia: „*de sânge*“, poate fi suprimat dacă lucrul ar putea rezulta din deducțiuni trase din alte versuri, ca de exemplu în următoarele:

„O ploaie de gloanțe în vânt vijieșce,
 Iueacă Pandurii; ninsoarea roșeșce.“

(Bolint. în „Andrei“ pag. 173. Edițiunea Socec.)

(va urma)

Al. A. Mucedonski.

M'ați Invățat

Femei, să rid m'ați invățat,
Când suferinți să strâng ;
Să cânt, — când omul e-apăsat,
Să rid, — când ochii plâng !

M'ați invățat să 'mă port iubirea,
Ca subț un catafale,
Și căutându-mă fericirea
Pe inime să calc !

M'ați invățat, să beau, — să joc,
Să mint inimei mele,
Să zic că sunt buze de foc
Când eu inghiet pe ele !

Femei, voi m'ați tirit pe puntea
Ce duce subț pământ
Si m'ați silit să-mă încing fruntea
Cu flori de pe mormânt !
M'ați invățat, dorul să'mă sting,
Să fiu nesimțitor ;
Amorul astă-ză vi'l resping
Și calc pe-al vostru dor !

C. C. Bacalbașa.

Alaiul fetei sărace

(Imitațiune din Brizeux)

Abea-și terminase al cincă-spre-zecelea an, ș'înainte ca să-i fi bătut inima sub privirea unuă tână, moartea o răpi din această lume: astfel un boboc de trandafir cade de pe ramură, smuls de vânt sau de ploae. Alaiul fetei nu atrage lume numeroasă, care să vie căscând sau vorbind de treburile sale, să urmeze cu un pas leneș pe mort până la gropă, găsind în veci prea lungă ultima rugăciune, ș'arătând prin toată înfățișarea lor că li s'a urât, și că în ei nu e de cât un gând: „De l'ar îngropa mai iute !“ Nu, coșciugul fetei e însoțit numai de un preot care încet repetă, ca

o mașină, rugăciunile obișnuite; lângă dânsul vine un copil care câte o dată dă preotului răspunsul după tipic. Ce vrei? Biata copilă e săracă, ș'în lumea noastră, chiar rugăciunea se plătește. De murim, de suntem duși la ultimul nostru locaș,— cu trâmbițe, cu surle, cu choruri de popi este dus bogatul, iar săracul, — pe ascuns. O cruce de lemn, semnul cel mai simplu al unei gropi umile, și o stofă sărăcăcioasă, eată ultimele ornamente ale frumoasei Verginii. Când cioclul cel negru veni să ridice cu brațul său virtos frumosul ei trup când moarta fu scoasă din casa părintească, spre a fi afundată în noaptea cea rece al eternului sicriu, clopotul depărtat al satului abea trimise prin aer câte-va note lugubre. Că înainte de ziua scrisă, o grabnică moarte a răpit p'această dulce fecioară, poate că nici nu știu cei-l-alți țărani, și, dacă știu, ei nu vor să-și pearză dimineața. Așa muri fecioara; prin poteca tăcută, prin câmpiile înverzite ce răspândesc un miros sănătos, înaintează alaiul, la primele raze ale soarelui de vară. Era timpul în care rîde câmpia și 'nverzesce arborul, când vesel Aprilie începe a răspândi florile sale pretutindenți. Pretutindenți mirosuri de flori, pretutindenți cântări de păsări. Pe ori unde mergea coșciugul sărmanei copilă, de pe ramuri cădeau flori albe ca laptele, roșii ca sângele, și formau ca ghirlande pe peptul fecioarei moarte. Din toate părțile, se vedeau picături pe ramuri și pe toți: firea părea a jăli pe mândra copilă.

B. Florescu.

Grupul Literatorului, grație severității sale, se mărește pe fie ce zi venind la dânsul talente noi. Azi, introducem pe d. G. D. Georgian, deja cunoscut prin fabule publicate prin ziare politici și prin comedia ce a imprimat:

Ochilor Ei.

Ochii frumoși, în a mea cale
Pentru ce v'am întâlnit?
Ca să plâng acum cu jale
Acel ceas nenorocit?

Spuneți, astre răpitoare,
Spuneți, visuri ce-ador eu,
Cuî s'inchin viața'mi oare,
Vouă? Sau lui Dumnezeu?

G. D. Georgian.

Cugetările lui Preville asupra artei Comedianului.

(Urmare)

Am zis că comedianul trebuie să aibă figura rolului său. Dacă ar juca un rol din comicalul nobil (comedia nobilă), trebuie de sigur să pue în ținuta ca și în dicțiunea sa, o deosebire reală între modul de a interpreta acest rol și modul cum interpretează un rol din comicalul unui gen opus, pentru că unul ne arată natura lustruită prin educațiune, și cel-lalt ne-o arată lipsită de ori-ce cultură. — În genul nobil, actorul ne învață, caută să ne îndrepteze făcându-ne pictura rătăcirii spiritului, slăbiciunii inimii. În genul opus, actorul excită veselia noastră sau prin aerul ridicol ce dă personagiului ce reprezintă, sau prin talentul său, făcându-ne să ridem de cele-lalte persoane ale piesii. Rolul ce îndeplinește un actor trebuie să imprime pe figura sa spiritul acestui rol. — Invidiosul trebuie să aibă aerul trist și brusc: trebuie să ție acest ton în tot ce zice și ce face.

Nobilul îngâmfat are aerul distrat, și nu privește de cât rare ori pe acela cu care vorbește.

Un avocatul care face pe coconășul afectează maniere precioase și nemlădioase.

În toate rolurile trebuie a ți însuși ticurile comune personajelor ce reprezintă. Ai să joci rolul valetului unui bogat insolent? fă să reasă ceea ce poate produce asupra unui servitor răul exemplu ce ți dă stăpînul, împrumută tonul și manierile sale.

Ești în scenă cu unul din lucrători onești cari lucrează pentru acesta, trebuie să se citească în ochii și în acțiunea d-tale plăcerea ce ai de a umili pe ori-cine ți silește pozițiunea sa de a te menagia, în încrederea care-o are că vei putea influența pe lângă stăpîn.

Profită tot d'anna cu folos de înlesnirea ce autorul ți dă adesea de a ne înveseli pe socoteala celor-l-altor persoane din comedie, sau parodiindu-le, sau depingându-ne într'un mod comic defectele lor cele mai invederate, cum Paschin, în *L'homme à bonnes fortunes*, afectând tonul îngâmfat al stăpînului său, adresează către Marton, aceleși cuvinte ce ținuse Moncad acestei subrete. „Nu sunt oare bine, Marton? — adio, copilito, — bună zioa, drăguțo.” Dar trebuie ca aceste imitațiuni să ne fie redade cu finețe, altfel ele vor fi reci și nesărate.

Când o piesă nu dă prin ea însăși un motiv actorului de a desfășura știință în jocul său, trebuie să caute el acest motiv în propriul lui geniū, care este un maestru care nu ți va rătăci.

Adesea se întâmplă o contrarietate care ne pare veselă tocmai din cauza fierberii firesei ce arată personagiul care este supărat. Spre exemplu, două persoane se introduc într'o casă: una are interes să nu se știe că a intrat; dar cea-l-altă care n'are aceiași precauțiune de luat, s'anunță într'un mod sgomotos, și numai după o explicațiune pe cât de liniștită de o parte pe atât de vie de cealaltă, a-

cela care are interes a lui fi descoperit isbutește să silcască pe cel lalt să 'l asculte.

Acest joc cere din partea actorilor în scenă un natural perfect, fără care o ast-fel de scenă, în loc de a fi veselă ar deveni plicticoasă.

Un stăpân nerăbdător de a citi un răspuns pe care i'l aduce valetul său, devine nerăbdător din cauza intirzierii ce pune acesta a i-o da : valetul se caută prin toate bosunarele și scoate din ele o grămadă de hârtii strinse, pe care le prezintă stăpânului una dupe altă ; stăpânul le aruncă cu o violență conținută pe care valetul o mai mărește lăbă prefăcându-se că a perdat'o : în fine o găsește.

Acest joc, d'o parte și de alta, trebuie să fie o pantomimă scurtă, dar expresivă. Erast, în *Les Folles amoureuses*, desfăce cu iuteală biletul ce Agata prin mijlocul unui prefăcut delir musical, a găsit prilejul de a 'l o trimite : cine-va ar crede că va citi biletul în liniște ; dar Crispin îl intrerupe repetând în mai multe rinduri ultimile note cântate de pupila lui Albert.

Acest capriciu e cu atât mai comic pe cât el există chiar în natură. Când eșim de la un concert, nu îngăuăm ore mai fără voia noastră aria care ne-a impresionat mai mult ? Nimic nu e mai natural de cât de a vedea pe Crispin cercând să 'și reamintească unele din notele ce 'l răsună în urechiă.

Adesea un actor dă personagiului său mai mult spirit de cât trebuie să aibă în piesă : sau pune în acea ce zice o fineță care presupune într'insul o absolută libertate a rațiunei, când prin combinațiunea rolului său, suntem induși a crede că simte în el însuși o turburare care nu 'l permite de a eugeta nici la cea ce zice, nici la cea ce face. Iată confuziuni de cari trebuie să se ferească unii : actorul neînăturindule arată că a eșit cu totul din spiritul acestor roluri.

Ar fi mai bine să joace cine-va cu eumpătate, de cât să se aventureze printr'un joc fals, căutând a pune în acea ce zice fineță. Sunt două feluri de jocuri fine pe scenă : unul constă în frase sau cuvinte : Spectatorul n'are trebuință decât să asculte pentru ca să fie împins la veselie printr'êasal ; pe când are nevoie să 'l vadă pe cel-alt pentru ca să simțā o senzațiune plăcută ; acesta este destinat plăcerii ochilor. Și se numește joc de teatru. Finețā în felul de a zice, finețā în pantomimă, iată cele două mijloace mari ale comediantului. În tragedia ca în comediā cel dintâi din aceste mijloace, pentru a place spectatorului, trebuie să fie combinat urmând nuanțele rolului ce indeplinesc, al doilea aparține mai în special comedii. În tragedie, e de trebuință ca cea ce se numește joc de teatru să fie foarte intim legat cu acțiunea ; în comediā putem fi mai puțin severi, cu condițiunea însă ca nici o dată actorul să nu iasă din verisimilitate, nici să se înjosească până la acele gesturi vulgare care nu sunt de saferit de cât în *grădinile publice*... Jocul de teatru se esecută sau de o singură persoană, ca în rolul lui Sosia, etc. — sau prin concurența mai multor actori. În întâiul cas, geniul comediantului care e singur în scenă 'l spune ce are de făcut. În al doilea, este de trebuință ca actorii să se înțeleagă pentru ca să domnească în posele și mișcărilor lor toată precisiunea necesară. Iuteala cea mare a unui personajiu face să reasă

marce sânge rece al celu-l-alt. — Cu cât un stăpân va fi mai mâniat, zicând valetului său :

Comment! double coquin, me tromper de la sorte!

Cu atât valetul va pune mai mult sânge rece răspunzând :

Je m'y suis vu contraint, ou le diable m'emporte.

și cu atât mai mult astă glumă va reeși.

Acest comic de situațiune va fi și mai bine simțit în situațiunea următoare : când Mascarille, batjocorit câte-va minute mai înainte de Lelio, simte că acesta are nevoie de serviciurile lui, cu cât Lelio se roagă mai mult, cu atât el se arată mai nepăsător. Mai ales în răspunsurile lui scurte și pline de mărire trebuie să pue acele nuanțe fără care ridicolul lor n'ar părea atât de vesel cât este în realitate.

(Va urma)

Traducere de *Mircea Dimitriadi*.

Plapumă și Căpătîiu

Unul naște, altul moare, unul ride, altul plânge,
 Ênsă-al Omenirii noastre lung și nesfirșit alaii
 S'nvirteșce împrejurul unui singur scop în lume:
 Bunul traii!

Bestia, după atâtea veacuri câte mai trecură,
 Peste spirit predominăște ca și'n ziua cea d'ântăiū;
 Ce'mi tot spuneți vorbe late : „Patriă și Libertate“ !...

Plapumă și căpătîiu!

Al. A. Macedonski

NOTIȚE LITERARE

Proscrisul Român, dramă originală în 5 acte și în proză de d. V. Maniu, membru al Academiei și deputat.

Această tipăritură este îngrijită fără a fi elegantă și se află depusă spre vânzare la toate librăriile pe prețul de 2 lei noi.

Conținutul este reușit atât ca intrigă și acțiune, cât și ca limbă, cu excluderea însă a cător-va monologuri cam lungi și a cător-va întorsături de fraze cu care nu ne putem uni.

Așa de exemplu :

— „Supără?“ în loc de : „Prezența mea vă supără oare?“ este menită, dimpreună cu alte asemenea forme frazeologice, a supăra urechia ne obișnuită pe drept cuvânt, cu un limbaj clasic, într'o limbă uzuală de salon.

Ceea ce însă, înalță cu temeiă scrierea distinsului Academician este intriga și modul natural al țesăturii, cât și vioiciunea acțiunii.

Din acest punct de vedere dar, și mai ales din acela al purității limbistice, opera d-lui Maniu este de mare însemnătate și nu putem de cât să dorim reprezentarea ei pe teatru, unde va avea negreșit, un succes demn de strădania ce a pus autorul și de frumoasa concepțiune ce a realizat.

Observăm ca lămurire imparțială, că prin puritate de limbă, nu am înțeles stilul pedant și greoi al mai tuturor autorilor noștri cărîi s'au încercat a ne re-apropria de latinizm, limba noastră mună.

Meritul de căpeteniă al d-lui Maniu, este tocmai faptul, că n'a căzut în asemenea păcat, rămânînd purist și clasic, fără a deveni pedant și neînțeles. D-sa ne vorbește într'o limbă uzuală, în cele mai multe părți ale operei sale; iar cuvintele sale, aproape fără excepție, își găsesse rădăcina lor în limba latină, nefiind însă puse la tortură prin feluri de scâlâmbăierî, așa că putem zice că fie-care frază a d-sale, formează un șir de mărgăritare.

Frigurile, comediă originală, în versuri, într'un act, de G. D. Georgian. Să află depusă spre vînzare la toate librăriile.

Printre multe versuri rău construite, țesătura se susține și tînerul autor a nemerit mai multe tipuri, așa în cât, această primă încercare a sa, se face demnă de a fi luată în considerație și demnă de a fi încurajată.

Îl judecăm sever pe d. Georgian, pentru că voim să'l vedem ajungînd și pentru că simțim că are în d-sa stofa trebuincioasă spre a face, într'o zi, ceva mai mult de cât literatură prin gazete politice și umoristice, și ceva mai mult chiar, de cât prima sa încercare, care, ori cât de *Friguri* ar fi, nu va putea să reziste la această doză de chinină critică, după cum nu va putea să reziste nici la citire, nici la reprezentare de cât într'o minimă parte.

Firește că scrierea d-lui Georgian, ori-cît de ne-săvîrșită ar fi, este mai bună de cât ne-săratele fierțuri, ale unor domni cărîi se pretind autori dramatici dacă au făcut două sau trei jocuri de cuvinte mahalagiești într'o șcenă; dar pentru d-sa însăși, tîner care are dreptul să prefîndă la succese mai serioase, nu putem să zicem, că ce a scris, este îndestul de satisfăcător.

Am zis că 'și-a nemerit multe din tipuri, și suntem siguri că vor fi de acord cu noi toți oamenii imparțiali cărîi vor citi-o; dar aceasta nu este de ajuns într'o comediă. Ceea ce am fi dorit să aflăm, ar fi fost mai mult spirit satiric și cât se poate de puțin umoristic, de oare-ce, după părerea noastră, umoristica este ultima treaptă literară.

Aceea ce am coudia prin urmare autorului, este să uite cu desăvîrșire spiritul ce a putut eul-ge din umoristica unor ziare de luptă militantă, și să citească mult, pătrunzîndu-se adînc de spiritul cel bun al autorilor mari.

Amor și lacrimi, poezii de P. Georgescu, Prețul 50 bani.

Acestă broșură, ca tipăritură, este elegantă în accepțiunea cuvîntului, dacă vom exclude însă încadramentul cu floricele al copertei. Indată cum o deschidem, dăm de pagină întîia, artistic încadrată în subțiri liniamente imprimare în albastru. În centrul paginei, se află repetat, titlul de pe copertă, în culori roșii. Încadramentul fie-cărei pagini este tot în albastru și literele inițiale din începutul fie-cărei poezii, în roșu. În capul paginilor se află câte un *clipeu* în negru și alb, reprezentînd flori, sau figuri chimice. Poeziile încep din josul paginei precum se și cuvine și hîrtia este fină. În total, ne felicităm de arta tipografică și de bunul gust care a prezidat la tipărirea broșurei în cestiune.

În cât despre poeziile afară de cea din frunte, care este admirabilă, și de vre-o două dar altele, care pot trece, încolo, toate, nu merită de cât părerea de rău ce simțim ori de câte ori vedem pe un tîner grăbindu-se a publica lucruri, pe care ei le crede bune, — numai el.

Luciliu.